

Asia: VN/12724/2021-LVM-98

Lausuntopyyntö tieliikenteen automaation edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia koskevasta arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Onnettomuustietoinstituutti OTI on perehtynyt lausuntopyyntöön liittyvään materiaaliin ja kiittää mahdollisuudesta kommentoida lainsäädäntömuutoksia koskevaa arviomuistiota. OTI kiinnittää liikenneturvallisuuden ja liikenneonnettomuuksien tutkinnan näkökulmista arviomuistiossa huomiota seuraaviin seikkoihin:

Tietojen saaminen liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien käyttöön:

Ajoneuvojen tallentamien tietojen saamisen tärkeys onnettomuustutkinnan käyttöön korostuu ajoneuvojen toimintojen ja ajamisen automatisoituessa. Ulkomaisten ajoneuvovalmistajien palvelimille tallentuneiden tietojen saaminen Suomeen onnettomuustutkinnan käyttöön on toistaiseksi osoittautunut lähes mahdottomaksi. Onnettomuustutkinnassa voidaan kuitenkin jatkossa joutua selvittämään esimerkiksi ajoneuvojen toimintoja ohjaavien ohjelmistojen toiminnallisuutta ja ohjelmistovirheiden mahdollisuutta. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää toimia etupainotteisesti laajan tiedonsaannin mahdollistamiseksi.

OTI haluaa nostaa arviomuistiosta esiin erityisesti kohdan 4.1.10, jossa luetellaan tietojen saamiseen oikeutetut tahot. OTI esittää, että listassa mainittaisiin erikseen myös lakiin perustuva tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinta (Liikennevakuutuskeskuksen yhteydessä toimivan Onnettomuustietoinstituutti OTIn koordinoimat liikenneonnettomuuksien tutkijalautakunnat).

Kuljettajien tilannetietoisuuden, valppauden ja ajokunnon varmistaminen:

Eri syistä johtuva tienkäyttäjien tarkkaamattomuus on jo tänä päivänä yksi keskeisistä liikenneturvallisuutta heikentävistä ongelmista. Kuolemaan johtaneiden moottoriajoneuvo-onnettomuuksien tutkinnassa on myös todettu erilaisten ajokuntoa heikentävien terveysriskien yleisyys. OTI näkee erittäin tärkeänä, että arviomuistiossakin korostetaan ajoneuvojärjestelmien vaatimuksia varmistaa kuljettajien valppaus ja ajokunto.

Arviomuistion mukaan ”Edelleen on muun muassa selvää, että valmiudessa oleva kuljettaja ei voi nauttia alkoholia siten, että rattijuopumusraja ylittyy”. OTI ehdottaa, että tämä kohta muutetaan yleisempään kuljettajan ajokunnon ja eri päihdetyypit huomioivaan muotoon esimerkiksi seuraavasti: Edelleen on muun muassa selvää, että valmiudessa oleva kuljettaja ei voi olla päihtynyt eikä hänen ajokuntonsa voi olla muista syistä oleellisesti heikentynyt.

OTI muistuttaa myös, että ajoneuvokaluston automatisoituminen ei vähennä liikennepäihtymystä ennaltaehkäisevän työn eikä päihtyneenä ajamista estävän työn, kuten poliisin suorittaman liikennevalvonnan merkitystä. Liikenneonnettomuuksien tutkijalautakunnat ovat toistuvasti esittäneet moottoriajoneuvojen varustamista alkoholin vaikutuksen alaisena ajamisen estävillä alkoholukoilla. Alkoholin lisäksi liikenteessä esiintyy myös muita päihteitä, joiden toteaminen teknisin mittalaittein on vaikeaa ja ne vaativat tien päällä tapahtuvaa liikennevalvontaa.

Ajoneuvojen katsastusrytmin kriittinen tarkastelu:

Automaation yleistyminen lisää myös turvallisuuden kannalta kriittisten komponenttien ja järjestelmien määrää ajoneuvoissa. Tämän vuoksi arviomuistiossa olisi hyvä tarkastella ja arvioida nykyisen katsastusrytmin soveltuvuutta uutta tekniikkaa sisältäville ajoneuvoille ja niillä mahdollisesti ajettaville ajomäärille. Ilmailu toimii tässä hyvänä vertailukohtana.

Ajoneuvon saattaminen turvalliseen tilaan:

Arviomuistion mukaan "On huomattava, että automaatiolle suunniteltu toimintaympäristö voi muuttua erityisesti sääolosuhteiden johdosta." Säädännössä tulisi ehdottomasti edellyttää riittävän selkeästi, että itsestään ajava auto pysäytetään ajoradan ulkopuolelle aina, kun se on tilan puolesta mahdollista. Tämä on perusteltavissa sillä, että mikään itsestään ajavien ajoneuvojen tekniikka ei suojaa näitä autoja peräänajoilta. On huomioitava myös se, että Suomessa talvisin korkeat lumipenkat vähentävät soveltuvia turvallisia pysähtymispaikkoja. Liikenneonnettomuuksien tutkijalautakunnat ovat Suomessakin tutkineet kuolemaan johtaneita onnettomuuksia, joissa on törmätty yllättävään paikkaan pysähtyneen toisen ajoneuvon perään. Vaara törmämiselle kasvaa näkemäolosuhteiden heikentyessä. Myös törmäyksistä linja-autopysäkillä tilapäisesti pysäköityihin ajoneuvoihin on tullut vakavia seurauksia.

Arviomuistiossa olisi hyvä huomioida myös se, kuinka varmistetaan onnettomuuspaikoilla tai muissa poikkeustilanteissa tiellä työskentelevien henkilöiden turvallisuus. Poikkeustilanteita voi syntyä myös automaattiselle ajamiselle hyvin soveltuvilla homogeenisilla väylillä, kuten moottoriteillä.

Liikenneturvallisuusvaikutusten arviointi:

Arviomuistiossa on todettu hyvin, että automaattisten ajojärjestelmien liikenneturvallisuusvaikutukset ovat moniulotteisia ja että simuloimalla tehdyt automaattisten ajoneuvojen turvallisuustutkimukset eivät yleensä huomioi pohjoismaisia olosuhteita. Ajoneuvojen automaation lisääntymisen turvallisuusvaikutuksia tulee arvioida myös Suomessa tieteellisin tutkimuksin. Tekniikoiden yleistyessä niiden turvallisuusvaikutuksia tulee myös seurata aktiivisesti ja tarvittaessa huomioida vaikutukset päätöksenteossa.

Muut huomiot:

Arviomuistiossa todetaan liikennevirhemaksujen seurauksena annettavien liikennevirhemaksujen osalta, että "Liikennevirhemaksu on seurausta yksittäisistä rikkomuksista, ja euromääriltään ne ovat varsin pieniä. Sen sijaan muut hallinnolliset seuraamusmaksut ovat tyypillisesti euromääriltään suurempia, etenkin kohdistuessaan oikeushenkilöihin. Jatkovalmistelussa on selvitettävä, olisivatko ja missä määrin liikennevirhemaksut käyttökelpoisia suhteessa automaattiajamisen tarjoajaan, vai olisiko painopiste muun tyyppisissä hallinnollisissa seuraamusmaksuissa." OTI ehdottaa, että myös automaattiajamisen tarjoajille määrättyissä liikennevirhemaksuissa tulee huomioida maksujen kertymä. Riittävän toistuvuuden ylityttyä asiaan tulee puuttua.

Parkkari Kalle
Onnettomuustietoinstituutti

Räty Esa
Onnettomuustietoinstituutti OTI